

I DET GAMLE DRAGØR

Det er kun en Times Rejse fra Raadhuspladsen, men dog en helt anden Verden, hvor Livet i Husene og Sindene bag Beboernes gode danske Ansigter er præget af Minder om en Fortid, der ligger mere end 400 Aar tilbage.

DE SMALLE STRÆDERS GAMLE gavlvendte Huse med de smaa blanke Ruder minder om Rækker af kyseklædte Gammelkoneansigter med blinkende Brillen, der læner sig fortroligt hviskende over mod Genboerne. Naar nogen bevæger sig eller en Lampe tændes i en af de lave Stuer, glimter det straks medvidende i Rudeglassene paa den anden Side Strædet. Saadan har det gamle Dragør bevaret den Følelse af Fællesskab og Familiestemning, som er Bylivets inderste Mening, men som er aldeles uddød i de store Stæder, hvor Menneskene bor endnu tættere sammen i deres summende Kuber.

En gravitetisk Gases skændende Skræppen og dens tungbuede Mages fredsommelige Gnækken giver Genlyd mellem Husrækkerne. En Flok fede Høns staar plystrende paa en Trappesten. En omfangsrig Kone med Kyse og Kappe formørker Strædet. En lille Purk farer forbi hende og træder i Rendestenen i Brolægningens Midte, saa Smeltevandet sprøjler op over hendes fødside sorte Skørter. Hun truer ad ham og raaber paa sit syngende Maal, som minder om baade skaansk og bornholmsk, men med et tredje endnu ejendommeligere Islæt: „Du æ en ræli Pøv“!

Gulden Jare Det er kun en Times Rejse fra Raadhuspladsen, to Minuters Gang fra den stedlige „moderne“ Stationsbygning, og dog synes man at have gjort en aarhundredlang Rejse tilbage i Tiden — til de Dage, da Danmark fik de første frugtbringende Indtryk fra fremmede — ad fredelig Vej.

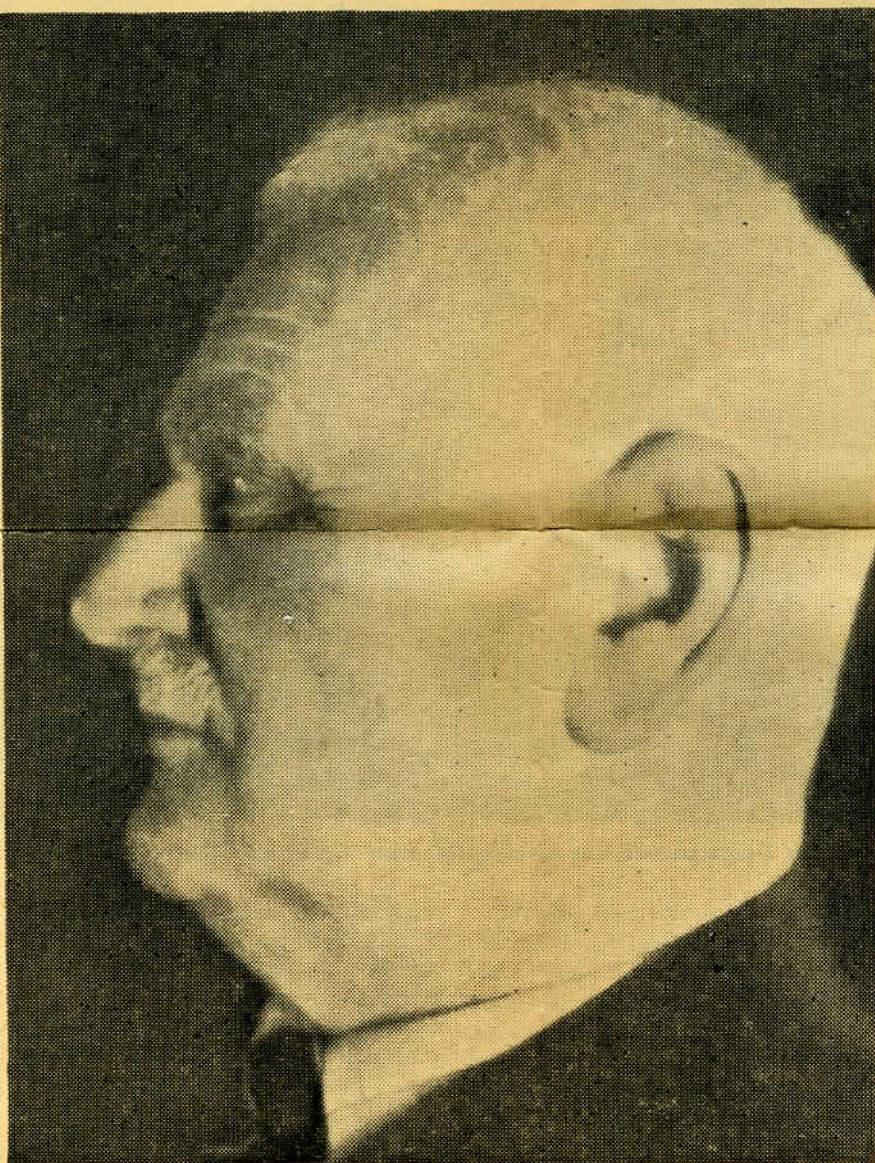
Den Dag i Dag hedder en af Gyderne Wismarstræde til Minde om sine første Beboere. Kong Abel gav Wismar, senere fik andre Hansestæder og hollandske Handelsbyer Ret til at fiske i Øresund, og de valgte *Drogdens Øre* til at lande og sælge eller salte Silden. Der var saa mange Sild i Sundet, sagde man, at et Spyd blev staaende oprejst, hvis man stak det ned i en af Stimerne. Paa Valdemar Atterdags Tid holdtes her Silde-markeder, der kunde maale sig med det berømte Skaanemarked i Falsterbo. Alle Tungemaal summede paa Stranden. Foruden Sildeboderne rejstes Gøglerboder, Beværtninger, endog en Trækirke. For at vejlede Skibsfarten tændtes der Baal paa Blushøjen, som endnu ligger i Anlæget: Danmarks ældste Fyr. De fremmede betalte hverken Told af Indførsel eller

Udførsel i Dragør: det var Danmarks første Frihavn. Den store sølvblanke Sildetid omtales senere i gamle Skrifter som *in dem gulden Jare uppe Drakore!*

Det flamske og hollandske. I et af de hyggelige Huse sidder en Mand i Solstriben inden for Ruden og bøder

Inde i Stuens Halvmørke sidder Fru Palm, statelig og smuk i Dragørdragten med Huen og Hagebaandene, der ligesom samler og koncentrerer Ansigtets Udtryk. Hendes flittige Hænder har aldrig hvilet. Da hun var lille Pige, stod der en Væv i hvert Hus i Dragør. Hun sad ved en af dem.

TAGE HEFT: DANSKE ANSIGTER

Den gamle Dragørløds H. N. Jans.

sine Sildegarn. Det er Fisker Palm. Navnet peger hen paa Forbindelsen med Skaane, der var saa nær i Silde-tiden. Palm er en af de mange Dragørboere, der fører de gamle Fiskertraditioner videre, dog med moderne Motorbaad. Han fortæller mig, mens Trænaalen trækker den haarfine Traad behændigt ud og ind mellem de iturevne Masker, at Sildeeventyret endnu kan opstaa i sin fulde Glans. Det er kun to Aar siden, Dragør-Fiskerne stødte paa saa store Sildestimer i Sundet, at mange af dem mistede deres kostbare Grejer, simpelthen fordi de var saa fulde af Sild, at de brast under Vægten, da de skulde drages op.

Konerne bar Tøjet til Kræmmere og solgte det. Man siger, at de brugte at smøge Sko og Strømper af sig, naar de kom uden for Byen, for at spare og for at de kunde være lige saa nyskelige paa Fødderne, naar de kom til København, som da de gik hjemmefra. Da Fru Palm var 17 Aar, blev en stor Del af Vævene samlet i en Fabrik, og hun fulgte med sin Væv derhen. Hun repræsenterer det nederlandske Element...

Gennem Dyveke, den lille Due, som Kristiern II mødte i Bergen, fik han Smag for det hollandske Gemyt. Gennem sin nederlandske Dronning Isabella, der af Datiden betegnede

som en udtalt Gourmande, fik han Smagen udviklet til ogsaa at omfatte nederlandske Oste, Smør og Grøntsager. Det førte til, at de første hollandske og flamske Familier indførtes til Amager omkring 1520 for at forsyne Hoffet og lære Danskerne Mejeribrug og Gartneri. De slog sig ned omkring Grote Maglebig; men paa Christian IVs Tid begyndte adskillige Hollændere at drive Fiskeri paa Vestsiden af Amager, og mange af dem tog fast Bopæl i Dragør. De satte senere Skibe i Søen, og dermed begyndte Dragørs næste Storhedstid: som Danmarks tredjestørste Søfartsstad og Hjemstedet for ikke mindre end 50 Lodser.

Naar Gæssene Henne i Strandstrævilde hjem. de bor en af de gamle Lodser med det gode hollandske Navn N. H. Jans. Paa Væggen hænger hans Forældre i maleriske Dragørdragter, indrammet i hjemmensnittede Rammer. Paa Hylderne staar Porcelæns Hunde og andre Ting „börtefræ“, som det hedder paa Dragørmaal, hvilket betyder: hentet hinsides Havene. Han er en af de menneskelige og muntre Dragørboere fra Sejlskibstiden, som kan spinde en Ende og endda kan brumme en Sømandssang ved festlige Lejligheder. Han fortæller mig om det gamle Dragør: — Jeg er født i det Hus paa Vestgrønningen, hvor Direktør Sadolin nu bor. Men den Gang saa det jo noget anderledes ud. Det var en typisk Skippergaard med tilhørende Lade, Høloft, Kostald og Faaresti. Alle Kvinderne i Byen gik i Dragørdragten, og jeg selv var som lille Purk klædt i en Klædesklokke, der gik til Knæene, Halstørklæde og en Kyse, der mindede om Pigernes. Mændene sejlede, Konerne vævede og passede Dyrene; en Gris og nogle Gæs havde i hvert Fald enhver. Dragør var Gæssenes By i endnu højere Grad end i Dag. Jeg er kommet i Hjem, hvor der laa en rugende Gaas i Gaasebænken inde i Stuen. Ilvert Foraar blev 1000 til 1200 Gæslinger mærket i Svømmehuden mellem Tæerne, dels med et fælles Bymærke og dels med et Ejermærke i Form af

Huller eller Trekanter, og saa blev de sejlet i Pramme over til Saltholmen. Der fik de Lov til „at gaa barbenet“, som man siger, det vil sige passe sig selv, til de blev hentet om Efteraaret. Men det hændte ofte med vestlig Vind, at Gæssene derovre lugtede det nyslaaede Hø, og saa satte de af Sted paa egen Haand i store Flokke for at svømme hjem. Nogle fik Afdrift og havnede i Stedet i Skovshoved. Det hændte, at Ejerne blev tilkaldt langvejs fra efter Mærkerne. Men det hændte nok ogsaa, at de ikke blev det.

Biklespillet og Paaskeæggen.

— I hvert Hus klaprede Væv, fortsætter Lods Jans; men den Lyd, jeg bedst husker, er ligegodt Klagen af Biklespillene og Biklesangen. Biklespillet? Det var nok kommet fra Holland for nogle Aarhundreder siden. Det bestod af en Kugle og nogle Knogler af en Grisetaa eller Lammeben, som vi farvede i „røde Draaber“. Knoglerne hed Bikler eller Højser. Det gjaldt om at kaste Kuglen op i Luften og gribe Biklerne med Knoerne eller kaste dem paa forskellig Maade imens. Der var mange indviklede Variationer. Kuglen og Biklerne gav Genlyd fra

alle Trappestenene eller paa de gamle flade Gravsten fra glemte Grave paa Hollænderbyens (St. Magleby's) Kirkegaard, som mange havde til Forstuegulv. Og imens sang man en meget mærkelig lang Vrøvlesang. „Bøjløj — Par-op, min-ert. Dril-op, min-ert“ Nej, jeg kan ikke huske den. Maaske har Ordene engang haft en Mening — paa Hollandsk eller Flamsk. Jeg véd det ikke; men endnu kan jeg høre den bestemte bølgende Melodi, som lød mellem Husene hele Aftenen, til Børnene skulde i Seng.

— Hver Paaske fik Biklerne et nyt Opkog i rød Farve — sammen med Hønsæg, som vi havde bundet Vintergækker eller Løgblade udenom, før de kom i Gryden, saa Æggeskallerne blev smukt mønstrede. Paaskedag trillede vi Æggene ned ad Blushøjen, og de, der gik i „Pillemad“, spiste vi. Den Dag i Dag triller Børnene Æg paa Blushøjen, — selv om enkelte Appelsiner vist nok er ved at snige sig ind.

Paa Værmen mæ Færs Bærk. — Hvis man i min Barndom spurgte en Dragørdreng, hvad han skulde bestille, naar han blev stor, kunde man paa Forhaand regne med, at han svarede: „Saa ska jæ sejle paa Værmen mæ Færs Bærk“. Hvis én undtagelsesvis erklærede, at han vilde være Snedker eller Maler, blev han anset for en Tøsedreng. 30—40 Barkskibe eller andre Sejlere paa et Par Hundrede Tons Stykket hørte hjemme i Dragør, enkelte var saa store, at de ikke kunde gaa ind i Havnen. De fleste var Familieskibe, der ejedes af

Den gamle Lods fortæller om, hvordan det er at staa paa Broen fra Drogden til Skagen 20 Timer i Træk. Hvordan det er at falde i Mørke paa et fremmed Skib ned gennem Lugen og havne i Lasten med brækede Lemmer. Hvordan det er at være i Hænderne paa en edderspændt, bindegal og fuld finsk Kaptajn, der Nattem igennem jager Dolken i Mesanmasten og brøler: „Jäklen annamma, Satan a la Bergola, jag skal kasta Lotsmannen overbord“. Hvordan det er at blive holdt tilbage paa Karantænestationen og sidde med et Uldtæppe over Hovedet hele Juleaften og praje for Mad uden at faa det, — fordi Stadslægen ikke kan ringes op og

vide, hvad det var for en Slags Kød. Da Hovmesteren omsider forstod Spørgsmaalet, svarede han: „Mjaw“ — Nej, maa jeg saa bede om de gode gamle Dragørretter: Amagermad, det er Rugbrød og Hvedebrød lagt sammen, Pottetorsk eller Posegrød, som man endnu spiser her og i Nederlandene, men vistnok ikke andre Steder. — Opskrifter? siger De. Ja, saa maa vi gaa til mine Søstre.

Som sagt saa gjort. Vi gaar hen til Enkefru Marcken (udtales Mærken) Magleby og Frøken Grete Jans, to nydelige gamle Damer i sorte Dragørdragter og med de elskelige Smil indrammet af Hollænderhuer med Hagebaand. De bor i et Hus, hvorfra man kan se lige til Limhamn. De har Navneklude paa Væggene og Kister fulde af Amagersyning i dens forskellige Former: Skaar-kens, Wittwerk og Platwerk. Og Fru Marcken Magleby viser mig Slægtens broget baldyrede Daabstøj og de gyldne Maljer med Lænken og den pilformede Guldpind, der som sammenlængede Kæmpeknapper har smykket Livet paa hendes Mors og senere hendes egen Brudedragt.

Posegrød, Krukkeærter og Lunkens.

— Posegrød, siger hun, da jeg spørger efter Dragør-Nationalretterne. Ak, det faar vi alt for sjældent nu, men tidligere var det en staaende Ret. Man begynder med at koge en røget Skinke — eller man laaner Suppen hos nogle, der har kogt Skin-

To Dragørsøstre: Fru Marcken Magleby og Frøken Grete Jans.

Bønder i Hollænderbyen og deres Slægtninge her i Forening. De sejlede til vore vestindiske Øer efter Rom og Sukker og til Sydamerika efter Kaffe og Hvede til Hamborg eller København og bragte ofte Trælast fra Østersøhavnene med ud. Naar de saa kom forbi og ankrede op, blev der Liv i Havnen. Om Aftenen mødtes de hjemvendte Søfolk med de hjemmenværende i „Nystuen“ paa Kroen og gav Bollepunch, der blev brændt af i festligt Blus; og saa fortalte de Nyt og drak og sang og var glade. Far var Skibskaptajn, og jeg skulde selvfølgelig ogsaa til Søs. 14 Aar gammel kom jeg ud i Nord- og Østersøen, senere til Orlogs og saa paa Langfart. Ogsaa som Styrmand sejlede jeg med Træskibe — engang med en gammel Kasse, som det tog fire Maaneder at føre fra København til Wesermundingen i Modvind... I 1898 blev jeg Lods her i Dragør, og det har jeg været i over 30 Aar. Vi var 20 Lodsere, og indtil Aarhundredskiftet ledsede vi over 1200 Skibe om Aaret gennem Sundet sydpaa eller nordpaa fra Drogdens Fyrskib til København, Helsingør eller Skagen...

Vagten ikke tør nærme sig i tre Skridts Afstand, — fordi Lodsene har været i Baad med en Styrmand, der har staaet paa Broen af et Skib, hvorfra en Mand er indlagt i Helsingør, mistænkt for at have sorte Kopper, — som viser sig at være røde Hunde...

Mange Slags Mad. Men den gamle Dragørlods dvæler helst ved muntre Minder: De mange snurrige Søfare, han har været om Bord hos og de mange mærkelige Nydelser, de har budt ham. En mere gemytlig Finne gentog Aar efter Aar den samme Invitation ved Ankomsten til København: Bøf og Toddy! Og hver Gang bedyrede han: „Inte smaker det just saa værst illa med Toddy og Bifstek — jag skal ha två Stycken“. — Smag og Behag er forskellig, siger Hr. Jans, men det værste, jeg har været ude for, var om Bord paa en fransk Damper. Da jeg med aaben Mund og Slag paa Maven gjorde opmærksom paa, at jeg var meget sulten, kom Hovmesteren omsider med en lille Bøf med stegte Kartoffler til. Den var meget rød indvendig og fuld af Sener og smagte mildest talt ejendommeligt. Efter Maaltidet prøvede jeg, atter med Tegnsprog, at faa at

ke. Saa rører man Byggryn og Mellemgryn sammen med Løg, Timian, Salt og Krydderier, putter det i en Pose og koger det i Skinkesuppen. Samtidig koger man Rosiner i Fedt. De bliver hakket sammen med Posens Indhold, og det hele røres med Puddersukker og Smør. Det fik man tidligere om Søndagen, og Resten af Ugen varmede man Grøden op paa en Pande med Sirup. De kender maaske heller ikke Krukkeærter? Det er gule Ærter kogt hele i en Lerkrukke med ganske lidt Suppe ved. Man hælder den ud paa Tallerkenen og drysser revet Honningkage paa. Og Pottetorsk! Man dypper Fiskestykker i Mel, lægger dem i en Gryde med Smør og Persille og koger det over en sagte Ild. Men det allerbedste er Lunkens: Æbleskiver med en stor Sveske i; men der skal være Safran i Dejgen, ellers dur det ikke.

— Lunkens, Lunkens, sukker de tre Dragørsøskende lækkersultent. Og den graahærdede Dragørlods tilføjer beklagende: — Det er godt nok, at Udviklingen gaar fremad, saa vi ikke bliver staaende ved alt det gamle; men det er alligevel kedeligt, at man nu snart faar den samme Daasemad hele Verden over. **Tags Heft.**